

МЕДИЈИ И САВРЕМЕНА УЛОГА ВОЈСКЕ У УПРАВЉАЊУ И САНИРАЊУ КРИЗНИХ СИТУАЦИЈА

Владимир Баровић
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет

У раду се дефинишу и одређују кризне ситуације са медијског аспекта, као специфични процеси и појаве које могу нанети велике губитке заједници. Затим се разматра улога и значај Војске Србије у решавању, управљању и санирању кризних ситуација, код нас и у региону. Посебно се разматра улога војске у новој стратегији одбране, која као приоритете оружане силе наводи, поред одбране земље и мировних мисија, решавање кризних ситуација, које могу угрожити имовину и безбедност становништва на територији Републике Србије.

Кључне речи: *Војска Србије, медији, кризне ситуације, управљање, стратегија, санирање*

Увод

Војска је у ближој прошлости код нас посматрана као организован систем одбране који има примарни задатак да делује као фактор одвраћања у случају ратних сукоба вишег или нижег интензитета. Од идеје општенародне одбране, која је подразумевала наоружани народ, до савременог поимања војске као потпуно професионалне и високо обучене силе, прошло је доста времена, али су се измениле и различите околности и елементи који утичу на доктрину одбране. Од војске која је у време СФРЈ имала скоро 250.000 припадника данас оружану силу чини много мање припадника, јер су сукоби код нас и у свету показали да у савременом систему ратовања победу доноси техника, технологија и медији, а не бројно стање тенкова и топова. У том савременом поимању система одбране медији су веома важан, готово незаобилазан сегмент, а војска је добила задатке који, поред класичне одбране, подразумевају учешће у мировним мисијама и помоћ становништву у кризним ситуацијама, што спада у тзв. другу и трећу мисију Војске Србије.

Било би неправедно навести да се војска бивше СФРЈ није одазивала у критичним тренуцима за становништво, јер војници су били први на насипима када су претиле поплаве, у акцијама гашења пожара, помагали су грађанима при евакуацијама и сл. То се може прецизно утврдити на основу анализе штампаних медија који су излазили у СФРЈ, јер су у њима управо припадници ЈНА у свим кризним ситуацијама имали видну улогу у новинарским текстовима, репортажама и извештајима. На-

ведимо само примере спасавања повређених у великом земљотресу који је погодио Скопље 1965. године, поплаве у Војводини или земљотрес који је разорио црногорско приморје 1978. године, и низ других великих катастрофа у којима је војска била прва у пружању директне помоћи пострадалом становништву.

Треба нагласити да је некадашња ЈНА имала респектабилна средства и јединице ангажоване у мировним мисијама широм света, а у појединим операцијама УН, учествовали су читави батаљони те војске (Синај). Након распада СФРЈ, због општепознатих прилика, војска није учествовала у мировним мисијама, али је тамо где је могла узела учешће у помагању народа када је реч о кризним ситуацијама. Може се констатовати да постоји одређен континуитет сарадње цивилних и војних власти, односно добра традиција да војска помаже грађанима у ситуацијама у којима је та помоћ најпотребнија. Осим што је тај вид помоћи доказ високе хуманости припадника војске, треба нагласити да је такав потез, уз медијско ангажовање на извештавању из кризних ситуација, важан при изградњи позитивног имиџа војске, која је први пут у новој историји професионална, односно служење у јединицама је добровољно. Баш у тој визури добре сарадње медија, војске и грађана на кризним ситуацијама треба пронаћи добар модел за изградњу поверења, али и позитивне медијске слике о војсци која има вољу, знање и средства да помогне цивилном становништву у тешким ситуацијама. Да би се сагледала улога војске у решавању кризних ситуација треба експлицитно објаснити шта су кризне ситуације и како се дефинишу.

На основу истраживања покрајинског јавног сервиса које смо наменски спровели на тему кризних ситуација, установили смо да су у ауторским извештајима највише заступљени органи и институције медицинских служби (хитна помоћ, ургентна хирургија, ортопедија и сл.) са 50%, док се извештачи у мањој мери, као извору информација, обраћају полицији и локалним властима (12,5%) (Баровић, 2008:28). Службе медицинске помоћи у кризној ситуацији јесу примарни извор информисања, али је за ауторске извештаје неопходно наводити више извора, што се у случају посматраног корпуса није примењивало. У агенцијским вестима републичка власт је присутна са 23,1%, невладине организације и грађани са 15,4%, док су међународни фактори заступљени са 7,7%. У обрађеним агенцијским вестима полиција је присутна са 31,8%, међународне снаге цивилне заштите са 27,3%, а **војне снаге са 18,2%**, међународне невладине организације са 13,6%, док су хуманитарне организације (Црвени крст и сл.) присутне са 4,5% (Баровић, 2008:29).

Висок проценат међународних фактора приметан је због спољнополитичке провенијенције агенцијских обрађених вести које углавном третирају тероризам, демонстрације и сличне кризе. Треба нагласити да је укрштањем жанрова уочен недостатак у смислу консултовања стручњака и експерата које РТВ веома ретко позива, а приметан је и недостатак невладиних организација које стручно и компетентно прате одређена подручја кризних ситуација (саобраћајне незгоде, непогоде, експлозије, еколошке катастрофе и сл.).

Наведено медијско истраживање које је континуирано изведено по методи слушајног извора показало је да војне снаге имају висок проценат учешћа у санирању и управљању кризним ситуацијама, са чак 18,2%, што је значајна партиципација у укупном проценту субјеката. Чињенице указују на то да је и у модерном систему одбране Војска нашла значајно место у решавању кризних изазова, јер осим Сектора

за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова, Војска Србије једина има капацитете, опрему и обучене кадрове за решавање највећих кризних изазова, као што су поплаве, велики пожари, еколошки акциденти, терористички напади и сл. Због наведених разлога битно је анализирати кризне ситуације са аспекта медија, као комплексан феномен, и сагледати место војске у тим изазовима који се, као опасна претња, могу поставити пред наше друштво, регион и ширу заједницу.

Кризне ситуације, медији и војска

Кризне ситуације подразумевају неко насиље, одређену силу, људску или природну, која утиче на живот и имовину одређене заједнице. У суштини, то одређење је са логичког аспекта у потпуности исправно, јер не постоји криза без неких видова насиља, било да је физичко, системско, психичко, настало услед деловања природних сила, тектонских поремећаја и сл. Управо у том сегменту може се наћи заједничка тачка медија, војске и криза, јер је војска не само опремљена већ и обучена да се супротстави сили и то не само оној која долази од људског фактора већ и природним непогодама и сл.

Људско насиље присутно је од настанка цивилизације, а, како Ерик Хобсбаум примећује, ма колико се цивилизован човек томе противио, чини се да ће увек тако и бити. „Либерална реторика никада није успела да схвати да ниједно друштво не функционише без одређеног степена насиља у политици, чак и у квазисимболичком облику попут штрајкачких стража или масовних демонстрација, и да насиље има разне нивое и правила, као што то зна свако у друштвима где је оно део ткива друштвених односа, и на шта Међународни Црвени крст стално покушава да подсети варваризоване зараћене стране двадесет и првог столећа” (Хобсбаум, 2008: 36).

Добар пример злоупотребе медија у ширењу мржње и позиву на насиље даје Грахам Спенсер који истиче значај медија за подстицање насиља у сукобима широм света: „Унутар Руанде на пример, радио странице као што је Радио Руанда и радио 'Mille Collines' играле су кључну улогу у ширењу страха и мржње и биле су проверени инструмент за оркестрирано убијање” (Spencer, 2005: 76).

Ако се пође од тога да у самом појму кризе постоји неко насиље треба нагласити да је у томе садржана и одређена претња, без обзира на то да ли се она односи на економску кризу или напад уличних хулигана. Криза се може одредити на основу више елемената, али једна од дефиниција гласи: „Криза је дефинисана као наговештај претње који ће имати негативне последице ако не буде управљана исправно” (Coombs, 2007:5). Комбс сматра да постоје три врсте кризе које могу да утичу на: јавну безбедност, финансијски губитак и губитак угледа.

Дакле, криза је опасно, неочекивано стање за које је потребан озбиљан менаџмент да се превазиђе. Енрико Кварантели пореди кризни менаџмент са војном стратегијом коју једину сматра адекватном за сузбијање тих ванредних, изненадних догађаја (Quarantelli, 1986). Та компарација у кризним ситуацијама је честа, јер амерички новинар Ерик Ландквист који је писао о урагану „Катарина” у антрфилеу „Како дефинисати катастрофу” каже: „Такође сам добио неколико е-мејлова од припадника војске који су ми саветовали да ако заиста желим да нешто сазнам о кри-

зном планирању, морам кренути у извештавање из ратног подручја” (Lundquist, 2008: 36). Када полемише о кризама Кварантели, правећи сличан осврт, истиче: „То је подручје тактике. Ако то упоредимо, добро планирање катастрофе укључује генералну стратегију која води у припрему за неочекиван, хитан позив заједнице” (Quarantelli, 1986:69).

Цитирани аутори на директан начин истичу колико је за управљање и само разумевање појма кризних ситуација, чак и са спектра медија, важно познавање система одбране и како се војна тактика пореди са кризним менаџментом. Управо у тим сегментима налазимо могућност да се елементи из модела управљања војском примене на управљање кризним ситуацијама. Управо у тим ситуацијама долази до изражаја значај јасног командног ланца, улога брзог реаговања, коришћење средстава везе, обучености кадрова за кризне ситуације и добро познавање опреме и технике, што су све елементи који спадају у спектар војних знања и вештина.

Са аспекта државних органа кризна ситуација подразумева два елемента: како насиље, тако и претњу, што се огледа у постулату да је кризна ситуација „... сваки догађај у којем су угрожени људски животи односно материјална покретна и непокретна добра” (Валић Недељковић, 2007:6). Кризна ситуација представља значајан феномен за низ наука, па се може дефинисати на разне начине и према низу елемената који су карактеристични за различита подручја деловања у заједници.

Подела кризних ситуација

Кризна ситуација има за основу изненадни догађај и процес – кризу која је одређује, управља и доноси јој све важне карактеристике. Зато треба посматрати кризе у ширем контексту, које је разврстао и одредио Комбс према атрибутима одговорности у кризи, односно степену утицаја људског фактора на тај феномен (Coombs, 2007). Чињеница је да било који орган власти тешко може да утиче на појаву земљотреса, али зато може на појаву еколошке катастрофе или поплаве, тако што ће инсистирати на поштовању свих процедура и одговорно се понети према ситуацији.

Комбс је прву групу криза одредио као минималну кризну одговорност и назвао их *кризама жртви* у које спадају: природне катастрофе, кризе гласина, кризе на послу (напад на сајт и сл.) и кризе произишле из *лакости/зле* намере (намерна штета коју су проузроковале особе ван или унутар организације, система или државе).

Следећи Комбсов елемент су *инцидентне кризе*. Оне подразумевају ниску кризну одговорност надлежних, а деле се на кризе изазване претњама/изазовима, кризе изазване техничком грешком и повреде услед производне грешке. Велика кризна одговорност надлежних према тој подели је код криза изазваних људском грешком (индустријски инциденти, еколошке катастрофе...), криза изазваних људском грешком у производном процесу (услед људске грешке производ је потенцијално опасан –нуклеарни продукти и сл.) и кризе услед организационих пропуста (менаџмент је превидео неке акције услед чега избија криза). Поменути аутор је истакао да је фокус многих истраживања однос између врста кризне одговорности и претње за репутацију неке компаније, организације или заједнице. При одређењу кризних ситуација има више мишљења о њиховој природи, па је кризе у системима мо-

гуће одредити као: „Ситуацију суочавања лицем у лице са индивидуалним, групним и организационим изазовима које су немоћни да савладају по нормалним, рутинским процедурама при чему се у ситуацији стреса стварају брзе промене у раду” (Millar, 2004: 147). По Ден Милару кризне ситуације могу се поделити на:

1. силе природе, као што су урагани, земљотреси и епидемије;
2. намерни акти, који су последица грешака, постављања бомби, претњи или узимања талаца;
3. ненамерни акти, као што су експлозије, пожари и изливање хемијских материја.

Евакуација угрожених цивила из Обреновца у мају 2014. године коју врше припадници Ваздухопловства Војске Србије (преузето са сајта Министарства одбране Р. Србије http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6609)

За све наведене елементе Миларове поделе можемо рећи да су кризни изазови које је веома тешко могуће санирати без ангажовања већег броја људства и технике, у чему је војска значајан, а понекада и незаобилазан чинилац. Нису само теоретичари и стручњаци давали дефиницију ванредне или кризне ситуације већ су и неки новинари покушали да сагледају тај проблем са аспекта медија, па се тако Мирослав Микуљанац у исто време пита и даје одговор на посматрану тему: „Шта су заправо медијске ванредне ситуације? Најкраће речено, то су они догађаји за које дан раније нисмо могли бити сигурни да ће се десити, а о којима ће људи и дан касније желети да добију много додатних и детаљних информација. То су нажалост, најчешће велике несреће, природне катастрофе али и велике демонстрације, међусобни сукоби великих скупина људи, сукоби људи и полиције, ратни окршаји, разне врсте оружаних обрачуна, трка, губитак па чак и сахрана” (Микуљанац, 2007).¹ То је

¹ Микуљанац Мирослав. Ванредне ситуације: Организујте ефикасан новинарски тим, 2007. (текст доступан на интернет адреси: www.netnovinar.org/netnovinar/dsp_page.cfm?pageid=512&articleid=9279&urlsectionid=1375&specialsection=ART_FULL)

само почетак одређене кризне ситуације, али не и читава криза, која може веома дуго трајати и манифестовати се у разним облицима.

Кризне ситуације тиме су дошле до експлицирања онога што је покретач сваке кризе и од чега у знатној мери зависи извештавање медија, а то је логички циклус кризе. Више аутора (Commbbs, 2007; Quarantelli, 1986) износи тезу да свака криза поседује одређене фазе које су сличне у свим кризним ситуацијама, јер имају карактеристичан след догађаја: 1. период најаве или наговештајно време, 2. период видљивог настанка, 3. развој и ескалацију, 4. период смањења кризе и 5. завршетак кризе када се она више не испољава (изузимајући њене последице). Војска и друге институције за кризно реаговање реагују у тренутку када је криза видљива и лако уочљива, а затим прате све елементе до санације и истраживања последица, тј. утврђивања конкретне одговорности надлежних за кризу.

Ангажовање војске и животни циклус кризе

Војска реагује на санацији кризне ситуације тек када је надлежне цивилне и војне власти ангажују, тј. након потребних наређења процењује се ситуација, организују штабови за праћење кризе, организују јединице, излази се на терен и приступа санацији. У зависности од природе кризне ситуације, ангажоваће се посебне јединице, јер, на пример, ако имамо еколошки инцидент са изливањем отровних или радиоактивних материја ангажоваће се АБХО јединица, ако је у питању поплава на терен излази инжињеријска формација и припадници Речне флотиле, док ће се за евакуацију становништва користити моторизоване јединице и сл.

Евакуација угрожених цивила из Обреновца у мају 2014. године коју врше припадници Речне флотиле Војске Србије (преузето са сајта Министарства одбране Р. Србије http://www.mod.gov.rs/sadržaj.php?id_sadržaja=6609)

Одређивање појма и дефинисања кризе било би непотпуно ако не би изнео животни циклус кризе који је Стивен Финк поделио на: најаву кризе (Prodromal Crisis), акутну фазу кризе (Acute Crisis), хроничну фазу кризе (Chronic Crisis) и фазу решавања/санирања кризе (Crisis Resolution) (Финк, 1986:62). Војска, као фактор решавања кризе, активно учествује у свим фазама, осим у првој која је латентна (слично је и са медијима који се ангажују углавном у другој фази), а одговорна лица, било да се ради о носиоцима јавних функција или менаџерима компанија, понекад у првој фази покушавају да прикрију кризну ситуацију, што се не може сматрати позитивним начином управљања.

Ако се сложимо са великим бројем аутора који сматрају да је криза и кризна ситуација сложен, непредвидљив и тешко контролисан процес, појава или акт, може се закључити да се за такве феномене морају обезбедити велике снаге свих сегмената друштва, како би се криза исправно санирала.

Сматрамо да је појам и дефиниција кризе и кризне ситуације која је дата, прихватљив за припаднике оружане силе који ту појаву треба да перципирају и разумеју као значајан професионални изазов, али истовремено и као безбедносни ризик. Са аспекта установа и јединица војске које су ангазоване може се рећи да свака кризна ситуација има следеће фазе и елементе:

1. добијање непроверене информације о постојању кризне ситуације;
2. потврда информације, издавање наређења од стране претпостављених команди и излазак ангажованих снага, тј. јединица на терен;
3. техничко-професионална обрада кризне ситуације;
4. праћење секундарних елемената кризе и дугорочних безбедносних последица које из ње произилазе;
5. ротација ангажованих команди и јединица на кризној ситуацији;
6. анализа кризне ситуације и ангажовања јединица и команди уз извлачење препорука за евентуално поновно ангажовање.

Сарадња војске и медија на кризној ситуацији – изјава старешине ангажованог на смештају угрожених цивила у војни објект (преузето са сајта Министарства одбране Р. Србије http://www.mod.gov.rs/sadržaj.php?id_sadržaja=6705)

Важно је истаћи да медији имају веома важну улогу у сарадњи са војском на исправном управљању кризне ситуације, зато што се путем медија могу слати информације грађанству, како у угроженом подручју не би дошло до ширења панике, дезинформација и непроверених гласина. Медији имају одлучујућу улогу у сарадњи са јединицама и командама војске које су ангажоване на угроженом терену, јер војска може набавити средства (чамци, хеликоптер, теренска возила) без којих је немогуће обавити новинарски задатак, тј. извештавати са угроженог подручја. Снимање кадрова из ваздушног простора немогуће је без употребе дрона или хеликоптера, док је у време поплава тешко направити добре кадрове и снимити најугроженије тачке без употребе чамца и других пловила у чему се огледа неопходност сарадње ангажованих јединица војске и медија, уз поштовање свих етичких постулата новинарске објективности у извештавању.

Свака кризна ситуација коју пратимо захтева од штаба за санацију напоран рад у циљу праћења свих њених фаза што у значајној мери зависи од низа фактора који се могу поделити на:

1. број жртава и непосредно повређених/угрожених лица,
2. врсту кризе и могућност ескалације,
3. географску удаљеност и распрострањеност (пожара, поплаве, земљотреса),
4. краткорочне или дугорочне последице које она оставља по заједницу,
5. начин испољавања и интензитет,
6. ниво потребне заштите становништва (еколошки инцидент),
7. евентуалну потребну евакуацију и смештај угрожених.

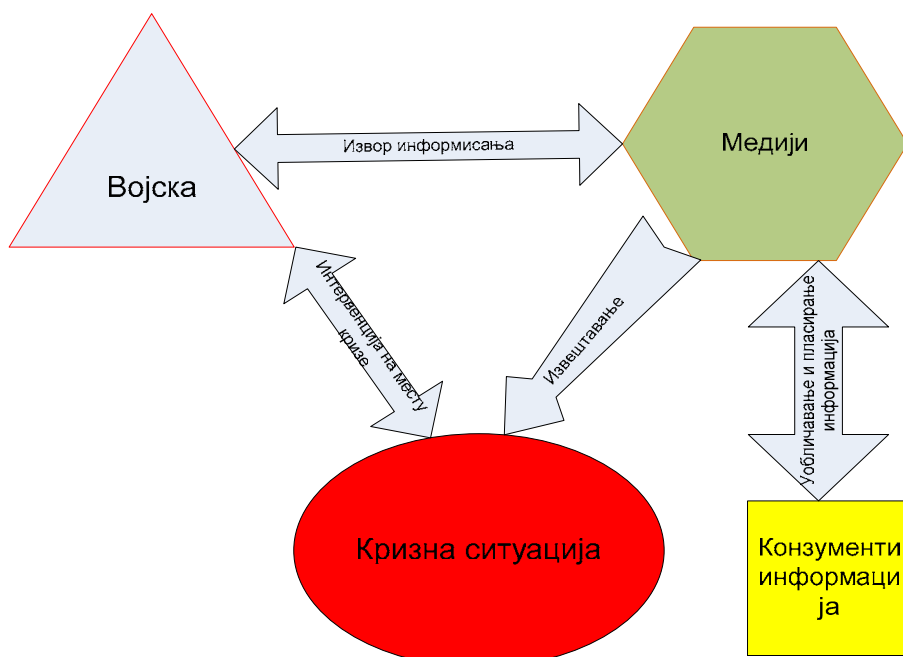

*Ангажовање припадника Војске Србије на санирању кризне ситуације
(преузето са сајта Министарства одбране Р. Србије
http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6608)*

Животни циклус једне кризе за јединице и команде ангажоване на санирању кризе почиње у моменту када добију прву информацију/наредбу о њеном постојању, иако постоји могућност да криза траје дуже време. Чим постоје потребне информације од надлежних установа и органа, следећа фаза је провера прве информације у смислу потребног обима ангажованих средстава и људства, након чега се издаје наређење и ангажоване јединице излазе на терен, тј. позиционирају се тако да могу пратити и санирати кризу у потребном обиму. У зависности од природе кризе, расположивих средстава и обима ангажовања организује се рад и живот на терену, а поред класичних логистичких радњи потребно је организовати санитарску подршку, ротацију људства и низ других активности.

Најважнији елемент је координација са осталим установама које се баве санирањем кризе, као што је Сектор за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова, локални кризни штабови и органи локалне самоуправе, водопривредна предузећа и сличне организације. Иако је војска неупоредиво организованији и сложенији систем, у кризним ситуацијама је упутно сарађивати и са волонтерским удружењима, као што су ловачка друштва, планинарска удружења, аеро-клубови и сл., јер поред тога што се не ради о професионалцима, те структуре добро познају територију, конфигурацију терена, могућност алтернативних комуникација и саобраћајница које нису учртане и сл. Њих не треба маргинализовати, већ ангажовати и организовати локалне капацитете за превазилажење кризне ситуације уз ослањање на своје људство, технику и команде као носиоце управљања кризом.

Графички приказ – комуницирања у кризној ситуацији

У зависности од одлуке надлежних органа, кризну ситуацију је потребно испратити и у њеним секундарним облицима испољавања, посебно ако се ради о великим кризама које остављају значајне последице на здравље и живот људи који нису били директно угрожени. То је посебно важно ако се ради о еколошким инцидентима, нуклеарном отпаду и сличним кризама које остављају трајне последице.

У ланцу комуницирања кризне ситуације увек постоји тростепена интеракција на линији војска–криза, војска–становништво и војска–медији. У првом комуникационом ланцу војска се ангажује на управљању и санирању кризне ситуације, а у другом сегменту је упућена на сарадњу и помоћ становништву и цивилним структурама. На крају, медији уобличавају своје извештавање на месту кризе са информацијама и чињеницама које се сакупљају од надлежних служби (у овом случају команди и портпарола јединица овлашћених да пружају информације) да би тако уобличен финални медијски производ – вест, извештај, прилог, живо укључење и друго – пласирали конзументима информација.

Треба нагласити да је важно навести и фактор ризика који је неизоставни елемент посматрања кризних ситуација, јер увек постоји ризик за припаднике Војске који се ангажују на кризама. Ризик је често спомињана реч која подразумева излагање већој или мањој опасности. „Ми одвајамо кризе и ризик зато што верујемо да је ризик природни део живота а кризу можемо заобићи. Природно неки људи живе са више ризика од осталих. На пример неки људи су изабрали да живе поред нафтне рафинерије, на обали где има урагана или подручју подложном шумским пожарима” (Ulmer, Sellnow, Seeger, 2007:8). У свакој кризној ситуацији у значајној мери је присутан ризик за безбедност, понекад и живот припадника ангажованих јединица и команди. Експерти за кризно комуницирање извели су формулу за рачунање ризика која, према ауторки Аманди Рипли (Ripley, 2008:33), гласи:

$$\text{Ризик} = \text{Вероватноћа} \times \text{Последице}$$

Иста ауторка сматра да је то основна формула за рачунање ризика, док би нешто сложенија укључивала следеће елементе:

$$\text{Ризик} = \text{Вероватноћа} \times \text{Последице} \times \text{Страх/Оптимизам}$$

Наравно, ради се о оквирном покушају да се ризик преведе у оквире математике, али је чињеница да се ради о свакодневном изазову, јер како примећују Улмер, Селнов и Сејџер: „Ризик је свакодневно уз наше животе. Ваздух који дишемо, вода коју пијемо, ауто који возимо, и зграде у којима живимо, све носи неке елементе потенцијалног ризика за нашу добробит” (Ulmer, Sellnow, Seeger, 2007:154).

Треба нагласити да смо извели оквирну поделу кризних ситуација са аспекта *трајања* на следећи начин:

- прва фаза кризне ситуације траје од 12 до 24 часа;
- друга фаза кризне ситуације траје од 24 часа до месец дана;
- трећа фаза кризне ситуације траје до шест месеци;
- криза дугог трајања је константа за једно подручје (Источна обала, Дарфур, Кавказ, ...).

Та подела не мора увек бити симетрична у кризним ситуацијама, већ је дата као оквир, ради лакшег одређивања трајања кризе. Припадници Војске који раде на санирању и праћењу кризне ситуације налазе се на посебном испиту, јер се у кризним ситуацијама на тест стављају сва знања, обученост и способности као императивни елемент професионалца. Слична је ситуација и са медијима, односно са члановима новинарских екипа које треба да буду сталожене и истрајне, при чему треба да поседују велику физичку кондицију за праћење одређене сложене кризне ситуације. Тада су новинари на сталном испиту професионалне новинарске етике, јер у свакој кризи тај елемент има посебан значај (неопходно је да новинар извештава брзо, непристрасно и објективно).

Закључак

Може се констатовати да је улога војске у савременом систему координираног одговора на кризне ситуације значајна из више разлога. Први разлог је њена структура, обученост и опремљеност да правовремено, систематски, брзо и прецизно обави све радње које ће утицати на заустављање, управљање и санирање кризне ситуације, која је вишеслојан и сложен изазов, који се поставља пред локалну заједницу, регион или читаву земљу. Други елемент је садржан у мисији Војске која је јасно утврђена и прецизирана Стратегијом одбране и другим актима који предвиђају да Војска, поред класичне улоге у одбрани земље и учешћа у мировним мисијама, треба активно да учествује у санирању кризних ситуација, што је најдиректнији облик помоћи цивилном становништву. Она има капацитете и технику за управљање кризним ситуацијама великог обима, за шта је потребан велики број радних машина и превозних средстава, а уз то поседује логистичка средства, санитарске јединице, као и мобилна насеља, која у првом налету кризе могу бити прихватни центар за пострадао становништво (шатори, покретна кухиња, организација здравствене заштите – пољска болница и сл.).

*Припадници АБХО јединице врше дезинфекцију објекта након поплаве у Обреновцу
(Извор: РТВ http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/cuckovic-za-obnovu-nekoliko-desetina-miliona-evra_492836.html)*

Један од разлога неопходности ангажовања Војске на управљању и санирању кризних ситуација огледа се и у јасном и добро организованом командном ланцу у којем се тачно зна који старешина је задужен за одређену радњу, односно која јединица или састав има одређени задатак у санирању кризе. То је битно, јер се штеди време, организују и координирају снаге за решавање кризе, док је у цивилним структурама могуће дуплирање наређења, неактивност и тромост у реализацији задатака и сл., за шта има одређених примера у пракси.

Иако има ставова и теоријских приступа који фаворизују друге структуре и решавању кризних ситуација, сматрамо да је у управљању и санирању великих кризних ситуација, где су угрожене значајне површине територије и велики број грађана, улога Војске од највећег значаја. За кризе које су велике по обиму испољавања и угрожености цивила, војни капацитети су од највећег значаја и зато ће помоћ Војске бити и у будућности од највећег значаја. Иако је доживела значајну трансформацију и професионализацију, њена традиционална улога непосредне помоћи становништву у време кризних ситуација остаће непромењена и она ће и даље имати запажено место у домену управљања и санирања кризних ситуација.

Са друге стране, потребно је истаћи незаобилазну улогу и значај медија у савременим системима управљања кризним ситуацијама. Медији треба да сарађују са Војском, јер су на терену упућени једни на друге, али у тој интеракцији сваки субјект треба да задржи своју професионалну и етичку дистанцу и независност. Војска може да помогне новинарској екипи, али не може и не сме да утиче на њен рад и процес извештавања. Истовремено, медијска екипа треба да извештава објективно и етички утемељено о ангажовању Војске на санирању кризе, али не треба да се меша у ангажовање јединица на терену и остале стручне аспекте. Обострано корисна сарадња треба да буде заснована на разумевању, кооперативности и високом професионализму новинара, али и припадника војске, тако да санирање кризне ситуације и помоћ угроженом цивилном становништву буде апсолутни приоритет. Свака кризна ситуација је озбиљан изазов и прави испит за спремност, етичност, стручност и способност реаговања медија и новинара, али и свих осталих елемената у ланцу санирања кризне ситуације, у којем Војска заузима веома видно и значајно место, посебно када се ради о кризним ситуацијама које су велике по броју угрожених лица и објекта, те по интензитету и сложености.

Извори и литература:

[1] Баровић Владимир, Теоријски оквир ангажовања електронских медија у кризним ситуацијама, МИОКО, 2/3, септембар 2008, 20 – 32.

[2] Хобсбаум Ерик, Глобализација, демократија и тероризам, Архипелаг, Београд, 2008.

[3] Spencer Graham, The Media and Peace, From Vietnam to the "War of Terror", Palgrave MacMillan, New York, 2005.

[4] Coombs W. Timothy, Ongoing crisis communication: Planning, Managing, and responding, Sage, Los Angeles, 2007.

[5] Quarantelli L. Enrico, Disaster Crisis Management, Disaster Research Center, University of Delaware, Delaware, 1986.

[6] Lundquist Eric, What Katrina left behind, Eweek, 36-37., 21.07.2008.

[7] Валић Недељковић Дубравка, Извештавање у кризним ситуацијама – општи преглед, Филозофски факултет, Нови Сад, 2007.

[8] Millar P. Dan (2004), Responding to Crisis (A Rhetorical Approach to Crisis Communication, Lawrence Erlbaum Associates Publishers Mahwah, New Jersey, London, 2004.

[9] Микуљанац Мирослав, Ванредне ситуације: Организујте ефикасан новинарски тим, 2007 (текст доступан на интернет адреси:

www.netnovinar.org/netnovinar/dsp_page.cfm?pageid=512&articleid=9279&urlsectionid=1375&specialsection=ART_FULL

[10] Fink Steven (1986), Crisis management: planing for the Inevitable, American Management Association, New York, 1986.

[11] Ulmer R. Robert, Sellnow L. Timothy, Seeger W. Matthew, Effective Crisis Communication: Moving from Crisis to Opportunity, SAGE Publications, Thousand Oaks, London, New Delhi, 2007, 8.

[12] Ripley Amanda, The Unthinkable, Who Survives When Disaster Strikes – and Why, Crown Publishers, New York, 2008.